

Sažetak

POLITIKA ZA RAVNOPRAVNOST LGBT OSOBA

Dajana Bakić i Selma Bajić

2016. godina

Uvod

Bosanskohercegovačko društvo se treba graditi na osnovnim vrijednostima evropske socijaldemokratije: slobode, jednakosti, pravde i solidarnosti, te uvažavanju, poštovanju i ostvarivanju temeljnih prava i sloboda čovjeka, u skladu sa međunarodnim konvencijama, neovisno o rodnom identitetu i seksualnoj orijentaciji.

LGBT osobe, kao jedna od najnevidljivijih društvenih grupa u Bosni i Hercegovini, nalaze se na margini političkog i društvenog života. Borba za prava LGBT osoba treba biti vođena idejom socijaldemokratije. To jasno pokazuju i rezultati istraživanja sprovedenog među političkim strankama i LGBT osobama u BiH koje je radio Sarajevski otvoreni centar 2013. godine, gdje se Socijaldemokratska partija BiH kao najveća politička partija građanske opcije određuje kao otvorenija za razgovor o LGBT temama i spremnija da prihvati Drugog i Drugačijeg u odnosu na ostale.

Politika za ravnopravnost LGBT osoba jedan je od mehanizama aktivnog zagovaranja koja, nudi mjere zaštite položaja i prava LGBT osoba u oblastima zaštite prava, obrazovanja, zdravlja, rada i zapošljavanja. Cilj ove javne politike je ponuditi smjernice za što kvalitetnije rješavanje položaja LGBT osoba u bosanskohercegovačkom društvu.

Osnovni pojmovi korišteni u Politici su: LGBT označava heterogenu skupinu koju čine lezbejke, gejevi, biseksualne i transrodne osobe. Ponekad pojam može uključiti interseksualne i queer osobe (LGBTIQ). Pod RODNIM IDENTITETOM se smatra dio ličnog identiteta koji se odnosi na vlastitu rodnu samokoncepciju. Rodni identitet razvija se pod utjecajem faktora socijalizacije: roditelji, škola, vršnjaci, mediji, kultura i društvo. SEKSUALNA ORIJENTACIJA je emocionalna i/ili fizička privlačnost ili naklonost

koja može biti prema osobama suprotnog (hetero), istog (homo), oba (bi) ili nijednom spolu (aseksualnost). Seksualna orijentacija formira se u ranoj životnoj dobi i ona nije pitanje izbora niti je podložna promjeni, a na njen nastanak utiču kombinacije bioloških i socioloških faktora. Razlikujemo slijedeće seksualne identitete: homoseksualnost, heteroseksualnost, biseksualnost, transrodnost (transseksualnost, interseksualnost) i aseksualnost.

Nevidljiva populacija

Prema istraživanju ILGA Europe (2015), među 49 zemalja Evrope, Bosna i Hercegovina se nalazi na 29. mjestu po napretku u oblasti zaštite prava LGBT osoba i to 56% ravnopravnost i zabrana diskriminacije, 7% porodica, zločin iz mržnje govor mržnje 18%, zakoni o rodnom identitetu i tjelesnom integritetu 26%, sloboda okupljanja, udruživanja i izražavanja 65% i azil 0%.

LGBT osobe i njihova prava i slobode i dalje su na marginama društvenih tokova. Tome u prilog govore i rezultati istraživanja Sarajevskog otvorenog centra (2013), prema kojima 57,3% građanki i građana BiH nemaju stav o tome koji je najveći problem LGBT osoba u BiH, 97,3% je istaklo da nije upoznato sa tim kojim zakonima je regulisana zabrana različitog postupanja sa LGBT osobama, dok 73,4% njih uopšte ne poznaje LGBT osobu.

Mnogobrojni zakoni na svim nivoima vlasti u BiH ne uključuju seksualnu orijentaciju i rodni identitet, dok ostali zakoni nisu usklađeni sa Zakonom o zabrani diskriminacije. BiH nije nikada usvojila strategiju za borbu protiv diskriminacije, promoviranje tolerancije i ravnopravnosti koja bi se primjenjivala u cijeloj zemlji. Pored toga, odredbe o govoru mržnje koje bi uključivale i temelje seksualne orijentacije i rodnog identiteta još uvijek nisu uvrštene u krivične zakone FBiH, RS i BD, niti je u tom smislu bilo ikakvih pokušaja.

Prema istraživanju National Democratic Instituta (NDI) iz 2015. godine 17% LGBT osoba u Bosni i Hercegovini biva psihički i/ili verbalno zlostavljano od strane školskih drugova, dok je nad njih 30% izvršeno fizičko nasilje od strane školskih drugova. LGBT osobe su u procesu obrazovanja sasvim nevidljive ili su, u udžbenicima, predstavljene na diskriminirajući način. Posljedice toga su prikriveni i otvoreni oblici nasilja kojima su izložene.

Zbog uskraćivanja prava na rad i drugih prava koja uporište imaju u radnom odnosu, LGBT osobe ne osjećaju se sigurnima javno iskazati svoju seksualnu orijentaciju i rodni identitet. U istraživanju koje je proveo NDI 2015. godine, LGBT osobe u Bosni i Hercegovini najveću diskriminaciju doživljavaju u oblasti zapošljavanja, njih 36%, zatim 19% policijske zaštite, 12% političkog djelovanja, 13% socijalne zaštite i 17% drugo.

Prijedlozi rješenja

S ciljem što kvalitetnijeg rješavanje zakonskog statusa LGBT osoba i olakšavanje njihovog pristupa pravdi, socijaldemokrati i socijaldemokratkinje se zalažu za slijedeće mjere:

- Kroz Zakone jasno zabraniti diskriminaciju na osnovu seksualne orijentacije, rodnog identiteta, rodnog izražavanja i interspolnosti bez mogućnosti izuzeća, harmonizirati krivične zakone dvaju entiteta i Distrikta Brčko, te osigurati sigurnost i podsticati LGBT osobe da prijavljuju kršenje prava, diskriminaciju, govor mržnje i nasilje;
- Dosljedno, bez predrasuda i administrativnih prepreka osigurati pravo na javno okupljanje;
- Usvojiti Zakone o životnim zajednicama u RS, FBiH i BD, kako bi se uredila prava i obaveze koja proizilaze iz zajedničkog, prodičnog života dviju osoba istog spola, te Zakon o rodnom identitetu u RS, FBiH i BD kako bi se uredile brze, efikasne i pravredne procedure pravnog priznavanja promjena spola te medicinske usluge za promjenu spola;
- Usvojiti izmjene i dopune zakonskih akata koji reguliraju oblast obrazovanja u BiH, kojima će seksualna orijentacija i rodni identitet eksplicitno postati zabranjeni osnovi diskriminacije u pogledu ostvarivanja prava LGBT učenika/ca na obrazovanje, ukloniti svaki diskriminatoran i uvredljiv sadržaj iz udžbenika, te za zdravstvene radnike obezbjediti sadržaje o važnosti i oblicima zdravstvenih usluga prilagođenih specifičnim potrebama LGBT osoba i postupanju prema LGBT osobama u sistemu zdravstvene brigena nediskriminacijski način;
- Predložiti izradu odgovarajućih strategija i akcionih planova na svim nivoima vlasti BiH u okviru kojih bi pitanja diskriminacije u svim oblastima LGBT osoba našla posebno mjesto i zaštitu;
- U svrhu borbe protiv homofobije i predrasuda unutar institucija, potrebno je educirati i senzibilizirati sudije/sutkinje, tužitelje/ice, policijske službenike/ce i državne službenike/ce, novinare/ke o diskriminaciji, zločinu i govoru iz mržnje prema LGBT osobama, te o posebnim izazovima koji se odnose na slobodu okupljanja. Kontinuirano raditi na edukaciji zdravstvenih i prosvjetnih radnika i radnica;
- Raditi na polju saradnje između institucija, predstavnika i predstavnica vlasti, sindikata i organizacija civilnog društva koje se bave pitanjima LGBT populacije, te podići svijest građana i građanki ozločinima iz mržnje i govoru mržnje usmjerenih na LGBT osobe provođenjem javnih kampanja u medijima, umjetnosti i javnom prostoru.